

א) ונמשנה עשר גרסי': (א לאור הגר. בגמרא (דף י:): מפרש טעמא: זודקין. שלא יעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא: זכמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורות. של חציות הסדורות במרתף של יין רריך לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין רריך לזדוק למה הולרכו לזדוק ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמתפק ממנו יין לשולחני ופעמים שהשמש עומד לנווג יין ופתו זידו וכשהיין כלה נכנס למרתף והציא יין: שפי שורות על פני כל המרתף. בגמ' (דף ט:): מפרש מאי היא: שפי שורות החילונות נו'. מפרש בגמ' (ס:): (גב' ה"ג קא סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד: מאן דאמר ליני ליני ממש לא גרסי'. דא"ר ודאי ליני הוא ממש: הבקר הוא קס"ד דה"ק ולצקר דהיינו אור כלומר ששמו אור והצטים שולחו: מי כסיז האור זקר. דלשתמע ולאור דהיינו זקר דתימזי לומר דאור שם דבר הוא וקרי לצקר אור: הבקר אור כסיז. האי אור לאו שם דבר הוא אלא הבקר האיר והאנשים שולחו כמאן דאמר לפרא נהר ולפי דרכו לימדך הכתוב דקר חרץ מחאי יוסף שהמתינו עד שהאיר המורח כדרכ יתודה אצל אור שהא שם דבר אינו אלא לילה: בני טוב. היוצא לדרך יכנס ערצית לבית מלון צדוד החמה וזרחת ולמחר יתמזין עד הנך החמה וילך ואז טוב לו שהאור טוב לו¹ שנאמר באור כי טוב² ומה היא טובתו מפני החיות ומפני הלסטים: וכאור זקר. השמש משמע על דסס דבר הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו זקר כן יזרח שמש לנדיקים שיאלו מאפילתן לעולם הבא: מי כסיז אור זקר. דהיינו שם דבר ויניח אור הוא זקר וכן יזרח שמש: וכאור זקר כסיז ואין זה שם דבר אלא כמאיר של זקר זרחה שמש כשמתחיל הזקר להאיר בעולם זה והוא חמץ ואפל בעלות השחר נווגה כווימת השמש של עכשו תהיה אומה עשה לנדיקים לעמיד לצא לפי שיהא אור החמה גדול מאלד ואפילו עלות השחר שלה יאיר כהנך החמה של עכשו: למאיר וזא קראו יוס. משעה שמתחיל להאיר והאי אור לאו שם דבר הוא: והא קיימא לן. שמשעת קמייתא דזרכותי: עד זאת הכוכבים ימלא.

תורה אור השלם

1. הבקר אור והאנשים שלחו הקורח וצמריהם: בראשית מד ג
2. ובאור בקר ירח שמש בקר לא עבות מנגה מקטר דשא מארץ: שמואל ב כג ד
3. ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויך ערב ויך בקר יום אחד: בראשית א ה
4. הללוהו שמש וירח הקללוהו כל פוכבי אור: תהלים קמח ג
5. הללוהו כל מלאכי הללוהו כל צבאות: תהלים קמח ב
6. לאור יקום וירצח יקטל עני ואביון ובלילה יחיד כבנג: איוב כד

גליון הש"ס

גמ' וחי' אומר לילי. עי' מו"ט מרומות פ"ח מ"ג: רש"י ד"ה בבי טוב וכו' בפני החיות ובפני הלסטים. עיין ויחא כל ע"א נכשו"י ד"ה הו"א יסיר: תוס' ד"ה אור ופני לאביו. עי' קמ"י י"ב י"ג מ"ס ד"ה וסל לא בק: עי' דקמ:

הגהות מהר"י לנרא

[א] גמרא דמנן הנודר מן האור. אין זה לא משה ולא כתיבא (ע"פ גל"ס):

מוסף רש"י

לעולם יכנס אדם כבי טוב ויצא כבי טוב. צדוד חמה וזרחת יין צמלן ולא יתמזין עד שמתשך ולצקר לא יספס אלא עד שאור כי טוב לשא מעלף האור כי טוב, כלומר טוב הוא לאלה כי וליכנס בו מפני המזיקין והלסטים (ב"ס ט) אז מי של שפול בצרות ונקטע שנער, ושלא יעלנו עליו עלולת מרגל אלה אז נגז (תענית י:).

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים ב.

אור לארבעה עשר גרסי': (א לאור הגר. בגמרא (דף י:): מפרש טעמא: זודקין. שלא יעבור עליו זבל יראה וזבל ימלא: זכמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורות. של חציות הסדורות במרתף של יין רריך לזדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין רריך לזדוק למה הולרכו לזדוק ומפרש לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כגון מרתף שמתפק ממנו יין לשולחני ופעמים שהשמש עומד לנווג יין ופתו זידו וכשהיין כלה נכנס למרתף והציא יין: שפי שורות על פני כל המרתף. בגמ' (דף ט:): מפרש מאי היא: שפי שורות החילונות נו'. מפרש בגמ' (ס:): (גב' ה"ג קא סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד: מאן דאמר ליני ליני ממש לא גרסי'. דא"ר ודאי ליני הוא ממש: הבקר הוא קס"ד דה"ק ולצקר דהיינו אור כלומר ששמו אור והצטים שולחו: מי כסיז האור זקר. דלשתמע ולאור דהיינו זקר דתימזי לומר דאור שם דבר הוא וקרי לצקר אור: הבקר אור כסיז. האי אור לאו שם דבר הוא אלא הבקר האיר והאנשים שולחו כמאן דאמר לפרא נהר ולפי דרכו לימדך הכתוב דקר חרץ מחאי יוסף שהמתינו עד שהאיר המורח כדרכ יתודה אצל אור שהא שם דבר אינו אלא לילה: בני טוב. היוצא לדרך יכנס ערצית לבית מלון צדוד החמה וזרחת ולמחר יתמזין עד הנך החמה וילך ואז טוב לו שהאור טוב לו¹ שנאמר באור כי טוב² ומה היא טובתו מפני החיות ומפני הלסטים: וכאור זקר. השמש משמע על דסס דבר הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו זקר כן יזרח שמש לנדיקים שיאלו מאפילתן לעולם הבא: מי כסיז אור זקר. דהיינו שם דבר ויניח אור הוא זקר וכן יזרח שמש: וכאור זקר כסיז ואין זה שם דבר אלא כמאיר של זקר זרחה שמש כשמתחיל הזקר להאיר בעולם זה והוא חמץ ואפל בעלות השחר נווגה כווימת השמש של עכשו תהיה אומה עשה לנדיקים לעמיד לצא לפי שיהא אור החמה גדול מאלד ואפילו עלות השחר שלה יאיר כהנך החמה של עכשו: למאיר וזא קראו יוס. משעה שמתחיל להאיר והאי אור לאו שם דבר הוא: והא קיימא לן. שמשעת קמייתא דזרכותי: עד זאת הכוכבים ימלא.

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ. פ"ה שלא לעבור עליו זבל יראה וזל ימלא וקשה לר"י כיון דלריך זיטול כדאמר בגמ' (דף י:): הזדוק רריך שיצטל ומדאורייתא זיטול בעלמא סגי^א אמאי הלרכיזו חכמים זדיקה כלל ונראה לר"י דא"ע ג דסגי זיטול בעלמא דהמירו חכמים לזדוק חמץ ולזערו^ב שלא יצא לאכלו וכן משמע לקמן (דף י:): דעבי רבא ככר זשמי קורה וכו' או דלמא זימנין דנפל ואמי למיכליה^ב והטעם שהמירו חמץ טפי מזשאר חסורי הגאה שלא הלרכיזו לזערו משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק צפסא ולא זדילי מנייה כדאמר לקמן (דף י:), ולא דמי לזצר בחלב וערלה וכלאי הכרס שאיסורם נוהג איסור עולם וזיזיר נמי איסוריה שרי לאחרני^ג אי נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה חכמים לזדוק ולזערו אפילו היכא דזיטולו משום דילמא אמי למיכליה ונראה לרש"י דלפילו לפי טעם האחרון ז"ל דהחמירו חכמים בכל חמץ אפי' צמץ נוקשה ועל ידי תערובת אף על גב דליכא זל יראה לפיר"ט זריש אלו עוברין (דף מ:). דהא אמר שיאור ישרף וייטו חמץ נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ד נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי תערובת משמע דלסוק להשעולו דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ויהא איתו עד אחר הפסח ויהא מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא צמץ גמור דאיכא ג' קראי למזן זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן דף ס:). אצל זנוקשה לילכא אלא חד קרא^ד אפי' ר' יהודה מודה:

מוסף תוספות

- א. ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"מ אנו צריכין ליתן טעם. מוס' שאנך.
- ב. אלמא אי לאו דלא אשדחיה רבנן הוה גורין דלמא אתי למיכל מיניה. מוס' ר"פ. ג. [ו]משום אדם אחד לא עשו תקנה. שם: וכיון דלבי ביחו המותרין מותר לשהות היין לעצמן אם אתה אוסרו לזה נמצאת מצריכן לעמוד בבית מיוחד לעצמן. מה"ס תלפיה.
- ד. היכא דלא ביטל. מוס' שאנך. ה. [ו]מקמינן ליה לתוך זמנו. מוס' שאנך.
- ו. ג"ל. איצ"ג דמ"ד לילי לילי ממש אספקא נמי קאי נקט קס"ד משום דקס"ד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. מ' הירץ.
- ז. דמשום מויקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועור דההוא דמצריכן בעינן היה. מוס' הלא"ש.
- ח. היר"ל למימר יצא כבי טוב ויכנס כבי טוב דהא לעולם יוצאין מעיר קודם שנכנסין. מוס' ר"פ. ט. ולכאורה היר"ל למימר יורד תחילה. מוס' הלא"ש. י. שאינו רגיל בה. מ' הירץ. יא. שהוא רגיל בה, והוי לחזירה. שם. יב. אבל לא מפני הפחיתים, שכבר הוא רגיל בהם. שם. יג. שהווי כל המאור שיכול לאירי. מוס' ר"פ. יד. וכתב את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משש שעות ולמעלה נקרא בקר. מה"ס תלפיה.
- טו. והשתא פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנערים משקעת חממה עד שהכתיף העליון אם הם בינונים אם לאו. מוס' שנת לה. טז. אבל היכא דלא בקיאינן בלשון בני"א אולינן בתר לשון תורה. מוס' הלא"ש. עיין ממר"ס תלפיה.

רבינו חננאל

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הגר. כו'. מאן אור רב הונא אמר נגהי רב יהודה אמר לילי. אף על גב דאיסקא לדברי הכל אור אורחא הוא, אמרינן קס"ד דמאן דאמר נגהי קסבר האי אור צפרא הוא ומאן דאמר לילי קסבר לילי הוא. ואותבינן עליה והכתיב הבקר אור ויך תאמר האור לילי הוא. ופיקינן מי כתיב אור בקר דשמעת מינה שהאור בקר הוא, הבקר אור כתיב, ופי' הבקר האיר ולא כי האור הוא הבקר. מיתובי האור בקר יזרח שמש אלמא אור ימא הוא. ושנינן וכאור בקר כתיב, כלומר כאור בקר קודם זריחת שמש לצדיקים לעמיד לבוא הוא ענין זריחת שמש בעולם הזה, נמצא זריחת שמש בעולם הזה כעין אור בקר קודם זריחת שמש לצדיקים לעמיד לבוא. ויקרא אלהים לאור יום. כגון הקטר חלבים ואבריים.

אדם רריך לזיזר שיא' כבי טוב^א והא דנקט כניסה תחלה^ב היינו משום דאורחא דגמרא למינקט הכי כמו מטפס ועולה ומטפס יורד צפרק עושין פסין (דף כה).^ב דנקט עליה תחלה וצפ' צמה מדליקין (דף לז): צין השמשות כהרף עין זה נכנס זה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה הא דרשה גופה מקרא אחרינא דלא תלכו צפרק כהונס (דף ט. ס. וס:): ואומר רש"י דלרכיזי מרי קראי הבקר אור רריך לעיר אחרת ואפי' היכא דליכא מיתש למזיקין כגון אחי יוסף דהווי א"ל והטעם מפני הפחיתים' וקרא דלא תלכו איצטרך לעירו^א ומפני המזיקין^ב: ובאור בקר בעולם הזה. פי' ר"ת דהיינו עד חצי היום^ג כדמוכח צפ' תמיד נשחט (דף נח). דעד ו' שעות נקרא זקר^ד כעין זה יהיה תחלת זריחת השמש דהיינו הנך החמה לנדיקים לעמיד לצא: והיום מלכא ומתתם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יוס הוא ולא קשה מההוא קרא לתנאי דפרק צמה מדליקין (דף לז: וזה). דקאמר ר' יהודה משתקע החמה כל זמן שפני מורח מאירימין ואיכא למאן דאמר התם שני חלקי מיל שהא לפי הנראה שעה גדולה לפני זאת הכוכבים דאין אנו צקיאין באלת הכוכבים כדאמר התם לא כוכבים גדולים הנראין ציון ולא כוכבים קטנים הנראין צלילה אלא צינונים^ה: ו (בדרתנן) הנודר מן האור. מיהו היכא דלשון בני אדם אלוין אחר לשון בני אדם כדאמרין צערינן (ד' יע:): גזי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיבורת כולה צנדרים הלך אחר לשון בני אדם דהיינו עד האציל^ו ט: אף

ושנינן למאיר וזא קראו יום. כלומר משיאר היום ולהלן קראו יום. [אנמעות דימא. למצות שנוהגין ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצותא דנהוי (שליחה) [בלילה] הללוהו כל כוכבי אור. פירושו בא הכתוב להודיע דאפילו זורח הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מר הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.

עין משפט נר מצווה

א א מיי פ"צ מלכות חמץ ומצה הלכה ג סמך עשין לנו טור וש"ע ר"ח ס' תלף סעף פ: ב

מוסף תוספות

- א. ואפי' נאמר דמתני' מדרבנן מ"מ אנו צריכין ליתן טעם. מוס' שאנך.
- ב. אלמא אי לאו דלא אשדחיה רבנן הוה גורין דלמא אתי למיכל מיניה. מוס' ר"פ. ג. [ו]משום אדם אחד לא עשו תקנה. שם: וכיון דלבי ביחו המותרין מותר לשהות היין לעצמן אם אתה אוסרו לזה נמצאת מצריכן לעמוד בבית מיוחד לעצמן. מה"ס תלפיה.
- ד. היכא דלא ביטל. מוס' שאנך. ה. [ו]מקמינן ליה לתוך זמנו. מוס' שאנך.
- ו. ג"ל. איצ"ג דמ"ד לילי לילי ממש אספקא נמי קאי נקט קס"ד משום דקס"ד דמאן דאמר נגהי נגהי ממש קאמר, כי היכי דמאן דאמר לילי לילי ממש. מ' הירץ.
- ז. דמשום מויקין מה לי עירו מה לי עיר אחרת, ועור דההוא דמצריכן בעינן היה. מוס' הלא"ש.
- ח. היר"ל למימר יצא כבי טוב ויכנס כבי טוב דהא לעולם יוצאין מעיר קודם שנכנסין. מוס' ר"פ. ט. ולכאורה היר"ל למימר יורד תחילה. מוס' הלא"ש. י. שאינו רגיל בה. מ' הירץ. יא. שהוא רגיל בה, והוי לחזירה. שם. יב. אבל לא מפני הפחיתים, שכבר הוא רגיל בהם. שם. יג. שהווי כל המאור שיכול לאירי. מוס' ר"פ. יד. וכתב את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים אלמא עד בין הערבים דהיינו משש שעות ולמעלה נקרא בקר. מה"ס תלפיה.
- טו. והשתא פליגי דלר"י מספקא ליה בכל הכוכבים הנערים משקעת חממה עד שהכתיף העליון אם הם בינונים אם לאו. מוס' שנת לה. טז. אבל היכא דלא בקיאינן בלשון בני"א אולינן בתר לשון תורה. מוס' הלא"ש. עיין ממר"ס תלפיה.

ושנינן למאיר וזא קראו יום. כלומר משיאר היום ולהלן קראו יום. [אנמעות דימא. למצות שנוהגין ביום, כגון ציצית ומילה וכיוצא בהן. חשוכא ופקדיה אמצותא דנהוי (שליחה) [בלילה] הללוהו כל כוכבי אור. פירושו בא הכתוב להודיע דאפילו זורח הכוכבים נקרא אור, נפקא מינה לנודר, דאמר מר הנודר מן האורה אסור אפילו באורן של כוכבים.